

Két büntetőjogi dolgozat,

Különlenyomat a miskolczi ág. hitv. ev.
jogakadémia 1922/23, évi évkönyvéből.

ÍRTA

DR HACKER ERVIN

egyetemi magántanár,
miskolczi jogakadémiai ny. r. tanár.

PÉCS, 1923.
DUNÁNTÚL KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA H. T.

Szerzőtől megjelent :

- Das ungarische Gesetz über die gemeingefährlichen Arbeitsscheuen (Gesetz-Artikel XXI. von 1913), Heidelberg, 1914. Különlenyomat, 10 oldal.
- Der ungarische Entwurf über die unverbesserlichen Verbrecher, Heidelberg, 1911. Különlenyomat, 6 oldal.
- Das Straf- und Strafvollzugssystem, die Regeln der Strafenbüssung und die Sicherungsmassregeln im Vorentwurf zu dem neuen ungarischen Strafgesetzbuch, Heidelberg, 1915. Különlenyomat, 23 oldal.
- A szabadságvesztésbüntetések differenciálása, Pécs, 1916. Különlenyomat, 22 oldal.
- Die Differenzierung der Freiheitsstrafen, Heidelberg, 1916. Különlenyomat, 19 oldal.
- A rabmunka, Pécs, 1916. XII. és 239 oldal.
- A börtönrendszerek, Pécs, 1917. 43 oldal.
- Jogegységesítés a büntetvégrehajtás terén, Pécs, 1917. Különlenyomat, 8 oldal.
- Die Rechtsannäherung im Strafvollzug, Heidelberg,» 1917. Különlenyomat, 8 oldal.
- A börtönügy, Pécs, 1918. XVIII és 257 oldal.
- Die Organisation des Gefängniswesens, Heidelberg, 1918. Különlenyomat, 9 oldal.
- Die Individualisierung beim Vollzug der Freiheitsstrafen. Heidelberg, **1919**. Különlenyomat, 26 oldal.
- A büntethetőség anyagi es eljárásjogi feltételeinek szerkezete, Budapest, 1921. Különlenyomat, 36 oldal.
- Der Strafvollzug in Ungarn, Heidelberg, 1921. Különlenyomat, 7 oldal.
- Egyénítés a szabadságvesztésbüntetések végrehajtása során, Budapest, 1921, Különlenyomat, 22 oldal.
- Das Verhältnis der Gefängnisarbeit zur freien Produktion, Heidelberg, 1921. Különlenyomat, 11 oldal.
- Az egyesületek büntetőjogi cselekvőképessége és büntethetősége, Budapest, 1922. Különlenyomat, 15 oldal.
- Die neueren Ergebnisse der Streifgesetzgebung in Ungarn, Mannheim, 1922. Különlenyomat, 26 oldal.
- Börtönügyünk reformkérdései, különösen törvényhozási szabályozása, Sárospatak, 1922. Különlenyomat, 30 oldal.
- Az egyesületek büntetőjogi cselekvőképessége és felelőssége, Pécs, 1922. (A M. Tud. Akadémia 1922. évi jogi monográfia jutalmával kitüntetve.) XXX és 228 oldal.
- A szándék előre megfontolt voltának oszthatósága, Jogállam, 1923. márc-ápr. füzet. 2 oldal.
- The penal ability and responsibility of the corporate bodies, Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology, **1923**. májusi füzet. 12 oldal.
- Die ungarische Literatur des Strafrechts, des Gefängniswesens, des Strafprozessrechts und der kriminalistischen Hilfswissenschaften in den letzten Jahren, Blätter für Geängniskunde, 55. kötet. 12 oldal.

I.

Az amerikai és az európai büntető jogtudomány mérlege.

Γ. Ugy véljük, hogy érdemes vállalkozás különféle nemzetek és országok tudományos munkássága eredményeit összehasonlítani.

Hiszen annyi sok nemzeti vonás, mint például az eredetiség, a mások által felvetett gond aktok továbbfejlesztésére szükséges alaposság, a kutató munkánál nélkülözhetetlen kitartás, — ezek mind tudományos munka közben megállapítható és visszatükröződő jellegzetességek.

És ezen összehasonlítás annál érdekesebb, mentül gazdagabb valamely tudományszak nemzeti vonásokban.

Ez főképpen *a.* jog különféle ágaiban, a jogtudomány különféle szakaiban állapítható meg.

Így a büntetőjogtudományban is, amely sok részlete tekintetében a különféle jogterületeken más-más jogi közfelfogást és meggyőződést tükröztet vissza.

Hogy csak néhány ilyen esetre mutassunk reá, míg például az öngyilkosság a legtöbb jogban büntetés alá nem vonatuk, addig az angol jog megbüntetését mondja ki. Vagy míg legtöbb helyütt a párbajban elkövetett *ölés* és testi sértés excepcionális, kedvezményes elbírálás alá esik, addig ugyancsak az angol jog ezen bűncselekményeket az ilyen eredmények tekintetében megállapított általános alapelvek szerint bírálja el; — ellenben a francia jogi felfogás a párbaj bűncselekményekben csak rendszeti kihágást lát,

A nemzeti felfogások ilyen felette különbözősége tekintetében a példák hosszú sorozatát lehetne idézni!

A magunk elé tűzött feladat az, hogy az amerikai és az európai büntetőjogtudomány eredményeit összehasonlítsuk.

Főképpen hogy az amerikai és a kontinentális legjelentősebb kultúrterületeken folyó tudományos munkálkodás eredményeit állítsuk egymással szembe.

Az összehasonlítás munkáját megelőzőleg legalább nagy általánosságban jellemeznünk kell az összehasonlítandó csoportokat: egyrészt az amerikai-angol, — másrészt pedig a kontinentális államok büntető jogtudományát és a munkásai által produkált eredményeket.

Csak azután foghatunk tulajdonképeni munkánkba: az összehasonlításba és az összehasonlításból folyó tanulságok levonásába.

Hangsúlyozzuk, hogy a magunk elé tűzött feladat nem az, hogy az igazságszolgáltatási intézményekkel, mint a határozatlan tartalmú elítéltetés, reformatoryk, dologházak és hasonlókkal foglalkozunk. Feladatul azt tűztük magunk elé, hogy a büntetőjog tudomány kiváltképeni tudományos szempontból jelentős eredményeit állítsuk szembe.

II. Feladatunk megoldása megkísérlésénél első dolgunk az leendő, hogy jellemezzük az északamerikai büntető jogtudományt.

Ugy amint azt képviselve látjuk a vezető északamerikai büntető jogászok, mint Bishop, azután Wharton, Mac Clain, Washburn, Crankshaw által.

Fellette sajnálatos körülmény reánk európai szakemberekre nézve az, hogy a mai gazdasági viszonyok következtében alig van módunkban ezen írók munkáinak újabb kiadásait, valamint a legújabb keletű amerikai szellemi termékeket tanulmányozhatni.

Az amerikai büntető jogtudomány képviselői közé kell azonban soroznunk még másokat is! Ig a jelenkor munkásai közé mindenekelőtt az Északamerikai Egyesült Államok egyetemei által Chicagóban fentartott büntetőjogi intézet kiadmányának, a Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology amerikai munkatársait is!

És az amerikai büntető jogtudomány megnyilatkozásait kell látnunk azokban a munkálatokban, az ezekben lesűrődő tudományos eredményekben is, amelyek az Északamerikai Egyesült Államok egységes büntetőtörvénykönyvének előkészítésére, megszerkesztésére és megszövegezésére kiküldött bizottság tevékenységének köszönhető.

És hasonlóan bírálандók el a mi szempontunkból a mostanáig máris létrejött északamerikai büntetőtörvénykönyvekben leszűrlődött tudományos alapelvek. E (helyütt mindenekelőtt New-York államának 1881. évi büntetőtörvénykönyvére kell utalnunk, amely tudományos szempontból több jelentős haladásról tesz tanúságot; így — hogy csak egy példára utaljunk — elfogadja az egyesületek büntetőjogi felelősségét.

Az amerikai, kiváltképpen az északamerikai jog nagyon közeli rokonságban van az angol joggal. Mint az angol büntetőjogfudclmány legjelentősebb eredményére mindenekelőtt Stephen büntetőjogi kézikönyvére kell utalnunk, amely mintegy olyan állást foglal el az angol büntetőjogban és igazságszolgáltatásban mint amilyennel hazánkban az 1878. évi büntetőtörvény megalkotása előtti időkben Pauler Büntető jogtana bírt. Stephen mellett még főleg Archbold, továbbá Harris, Kenny és Phillips-nek az indiai-angol büntetőjogot feldolgozó munkájára kell utalnunk.

Az amerikai-angol jog, főleg a büntetőjog — közös eredetének megfelelően — egységes csoportot képez szemben a kontinentális joggal. Ha egységes képet akarunk nyerni, az angol jogászok irodalmi termékeit nem zárhatjuk ki dolgozatunk köréből!

Már most felmerül az a nehéz kérdés, hogy miképpen jellemezhetjük egységesen az amerikai-angol büntető jogtudomány munkásainak eredményeit?

Ha teljesen őszinték és nyíltak akarunk lenni, úgy az amerikai büntetőjogi irodalom feletti kritikánkat kifogással kell kezdenünk.,

Azzal a kifogással tudniillik, hogy az amerikai írók nem dolgoznak elég rendszerességgel, s hogy a problémáknak jogi szempontokból való feldolgozását nem tudják eléggé elmélyíteni.

Hogy e tekintetben bevezetésképpen egy ilyen szempontra reámutassunk, például nem választják el tudatosan és következetesen az anyagi büntetőjogot a büntetőeljárásjogtól; ezt a kifogást emelhetjük joggal még Bishopnak és Whartonnak az amerikai tudományban tekintély számba menő nagy terjedelmű műveivel szemben is!

Azután a büntető jogtudomány szempontjából túlzott je-

jelöltséget tulajdonítanak és befolyást nyitnak lélektani, orvostani és egyéb olyan kérdéseknek, amelyek lényegileg nem is annyira a tulajdonképpeni büntetőjogtudományba, mint sokkal inkább a büntetőjog segéd- vagy mellék-tudományainak körébe tartoznak. Nem vonnak pontos határt a tulajdonképpeni büntetőjogtudomány, az annak keretébe tartozó problémák, — és azon materia között, amely a már tisztultabb tudományos felfogás szerint sem az anyagi büntetőjog, sem pedig a büntető-eljárásjog tudományának körébe nem vonható.

Kifogásaink másik része oda irányul, hogy témáikat jogi szempontból! nem tudják eléggé elmélyíteni; sőt mi több, sok a büntetőjogtudomány szempontjából nagyjelentőségű kérdést, hogy úgy mondjuk, észre sem vesznek!

Hogy ezen kifogásunkat kellően megalapozzuk, ki kell térnünk megelőzőleg még egy másik szempontra!

Minden tudománynak végső célja és feladata az, hogy olyan definíciókat és alapelveket és általános tételeket adjon és állapítson meg, amelyek ha nem is örökérvényűek, de a lehető leghosszabb érvényességgel bírnak. És amelyeknek segítségével az illető tudománykörben felmerülő kérdéseiket és problémákat eldönteni, sőt konkrét eseteket is elbírálni módunkban áll.

Ezen szempontok valóra váltására azonban csak akkor lehet reményünk, ha a kérdéses fogalommeghatározások, alap-tételek és alapelvek eléggé elvontan, abstrakte nyertek meg-állapítást.

Az északamerikai büntető jogtudomány nagyérdemű munkásai talán megbocsátják ezen kifogás emelését, de kénytelen vagyok kijelenteni, hogy éppen ezt az elvontságot nélkülözöm munkáinkban és az általuk megállapított tudományos elvekben, E tekintetben, hogy legújabb keletű irodalmi termékeikre is reámutassak, — legyen szabad utalnom például a Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology 1923 februári számában megjelent egy hosszabb tanulmányra; nevezetesen Bingham-nek a leányok kriminalitásáról írt felette érdekes dolgozatára, — valamint az ugyanitt közreadott bírói ítéletekben kifejezésre jutó jogelvek foglatatára és szövegezésére.

De bizonyítja ezen kifogásunknak alaposágát még egy másik körülmény is!

Az angol-amerikai anyagi büntetőjogi kézikönyvekből úgyszólván teljességében hiányzik a nálunk „Általános rész” címen összefoglalt anyag. Ha egyesek foglalkoznak is az idetartozó problémákkal, úgy ez csak futólagosan történik; távolról sem az európai írónál e tekintetben megszokott részletességgel és alaposággal. Kivételt e tekintetben annyira-amennyire Bishop képez; de a módszer, ahogyan ő az általános részt tárgyalja, — szintén nem állja meg teljesen a kritikát.

Az amerikai szakíróknak e tekintetben való eljárása még néhány szempontból világitandó meg! Sok olyan kérdésnek boncolgatását, amelyeket az európai szakirodalomban úgyszólván könyvtárakra menő terjedelemben tárgyaltak meg, — elmellőzik. Vagy ha érintik is ezeket, úgy csak a felszínen maradnak, nagyon is konkretizálva, távolról sem abstrakte tárgyalják meg e kérdéseket.

Így — azt mondhatnók — egyáltalán nem, vagy alig foglalkoznak a jogellenesség fogalmával, sem pedig a bűncselekmény jogtalanságát kizáró egyes okokkal, mint például a jogos védelem nagyfontosságú problémájával.

Nélkülözzük továbbá munkáikból például még a kísérlet vagy a részesség tanának kellő rendszerességgel és részletességgel való megtárgyalását is! Csak további következménye eljárásuknak az, hogy az anyagi büntetőjog elméletében inkább csak a háttérben levő problémákkal, mint például a büntethetőségnek anyagi és eljárásjogi feltételeinek szerkezetével, melyeket még az európai írók is csak kevesebbet érintenek, — egyáltalán nem foglalkoznak.

Ha sorra vesszük példának okáért a *Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology* 13., azaz 1922—1923. évi folyamának változatos és egyébként nagyérdekű tartalmát, úgy arról győződhetünk meg, hogy a most jelzett problémák egyike sem képezte megbeszélés vagy feldolgozás tárgyát, ellentétben az európai büntetőjogi tudományos folyóiratokkal, amelyekből alig fogunk olyan kötetet vagy évfolyamot találni, amelyben a büntetőjogi szempontból nagyfontosságú ezen kérdések megtárgyalása teljesen hiányozna.

Hiszen teljes joggal mondható, hogy ezen kérdések mikénti elbírálása döntő jelentőséggel bír a bűncselekmény fogalmának szempontjából! Hiszen a büntető jogtudomány egészének szer-

kezeti felépítése szempontjából is alapvető fontossággal bírnak ezek a problémák!

Felette kockázatos vállalkozás a most érintett szempontokkal röviden végezni; amit megnehezít ma még az a körülmény is, hogy csak hiányosan áll rendelkezésünkre az amerikai büntetőjogi irodalom összessége; alig van ma módunkban megállapítani azt, hogy például a részletek közül mely kérdés képezte teszem monografikus feldolgozás tárgyát legújában!

Tény dolog az, hogy ilyen, főképpen elméleti kérdések megoldásának, vagy legalább is előbbrevitelének az amerikai szakirodalom nem kedvez!

És csodálatosképen hasonló a helyzet az angol irodalomban is, bármennyire nagyjelentőségű egyetemes szempontokból az angol bölcsészet, és jogbölcsészet is; az utóbbi téren az angolok által felmutatható nagyjelentőségű eredmények ellenére távolról sem mondható kielégítőnek az angol büntetőjogtudomány munkásai által felmutatható tudományos munka eredménye.

Ki kell térnünk az amerikai-angol büntető jogtudomány munkáinak még egy hiányára, amely kihatása az angol népek hatalmas világpozíciójának és következménye az ebből kifolyólag bennök kifejlődött ama felfogásuknak, hogy nincs szükségük más nyelvek elsajátítására.

Arra t. í., hogy nem értékesítik más kultúrnemzetek tudományos munkásságának eredményeit; sőt mi több, tudomást sem vesznek róluk. Bár ezt éppen az imént érintett nyelvi szempontok teszik érthetővé, — tudományos szempontból az semmiképpen sem menthető. Hiszen minden ország és nemzet legyen bármennyire is hatalmas, reászorul a többi nemzet tudományos kutatásaiból folyó eredményekre. Egy nemzet nincsen abban a helyzetben, hogy elmellőzhetné mások kutatásának, tudományos munkásságának termékeit; ha ezt mégis megteszi, ennek rendszerint saját maga látja kárát.

Az amerikai jogtudománynak ama eljárása, hogy gyakran gyakorlati esetekre, konkrétumokra való vonatkoztatással mutatja be jogi szempontból felismert igazságait, tételeit, — bármennyire helyeselhető is paedagógiai szempontból, — jogelméleti szempontokból ez a túlságba vitt „cases” módszer helyeslésre nem találhat.

Ezen — európai szemüvegen keresztül látott — fogyatékoságokkal szemben azonban reá akarunk mutatni az amerikai-angol büntetőjogtudomány kiváló oldalaira is!

Arra, hogy éppen annak következtében, hogy munkásainak gondolkodása nincsen a rendszeres, alaposra törekvő munka béklyóiba szorítva, — gondolataik szerte csaponganak, sok eredeti eszmét vetnek fel, ezeket azonban maguk, — gyakran még észre sem veszik.

Az európai, kiváltképpen a német alaposág főzőkonyhájába kell ezeknek az eszméknek jutniok, hogy azután tovább és kifejlesztve a tisztultabb tudományosság szempontjából is megállják a kritikát.

III. Ezekkel szemben az európai, kontinentális kultúra-áramok büntetőjogtudománya együttesen, úgy véljük, a következően jellemezhető.

Legfontosabb feladatának azt tartja, hogy kiragadja a jogi szempontból kiváltképpen fontos problémákat és azok tisztázására helyezi a fősúlyt. Nevezetesen és kiváltképpen, hogy tisztázza mindenekelőtt a fogalmakat, a közöttük megállapítható összefüggéseket, történeti fejlődésüket, a logikai összefüggéseket, hogy megállapítsa az elméleti szempontból jelentős jogelveket; s mindezt lehetőleg elvontan, elvonatkoztatva a konkrétumoktól, általánosságban.

Ha a nyugati államok legkiválóbb büntetőjogi kézikönyveit, legyen szabad azt a kifejezést használni: standardwork-jait nézzük, — körükben mégis egy lényeges különbség ötlük szemünkbe.

Tekintsük sorra előbb a francia-belga büntetőjogászok legkiválóbbjainak újabb keletű műveit: Prins, Garraud és Vidal munkáit; és azután hasonlítsuk össze ezeket a német jogterület hasonló kiválóságainak szellemi termékeivel: mindenekelőtt Liszt, azután Finger, Allfeld és Mayer Max Ernst kézikönyveinek tartalmával; lehetetlenség észre nem venni egy fontos ellentétet.

Míg a franciák művei művészies kidolgozásról és nyelvezetről és bizonyos könnyedségről tesznek tanúságot, addig a német írók munkái az anyagnak bár talán nehezkesebb feldolgozása mellett áttekinthetőbb rendszert adnak és a problémáknak sokkal mélyebb feldolgozásáról tanúskodnak. A francia

népléleknek a művésziességre és könnyedségre való hajlama egyrészt, — és a német geniusnak alaposságra és rendszerességre való hajlása a büntetőjogtudományban a büntetőjog munkásainál sem tagadja meg magát.

Mintegy közepen áll a franciák és németek közt a német-alföldi Van Hamel, a Nemzetközi büntetőjogi egyesületnek egyik alapítója az ő holland nyelven megjelent, a büntetőjog világirodalmában egyedül és páratlanul álló művével; részünkről alig tudunk ehhez a munkához hasonlítható és hozzámérhető más műre mutatni; gondolatainak mélységével és eszmegazdagságával, rendszerességével, áttekinthetőségével és szabotosságával — emellett azonban az anyagnak művészi és könnyed feldolgozásával a világirodalomnak hasonló tárgyú más szellemi terméke vele vetekedni alig tud; nem is szólva arról, hogy Van Hamel kézikönyvében nemcsak idézi, de értékese is a világirodalomnak összes számottevő produktumait

Mindennek ellenére azonban, úgy véljük, hogy elhamarkodott lépés volna az európai kontinentális büntető jogtudományak az amerikai feletti győzelmét hirdetni! Különösen a mai viszonyok mellett, amidőn csak az elfogult és rövidlátó mellőzheti el az európai tudományosság dekadenciáját!

Ezt a hanyatlást kell megállapítanunk különösen akkor, ha az európai törvényhozások újabb keletű büntetőjogi tárgyú műveit vesszük szemügyre büntetőjogtudományi szempontokból!

Bár régebben az európai kultúr államok legtöbb büntetőjogi tárgyú törvényhozási alkotása elméleti szempontból nagyobb kifogás tárgyát alig képezhette, konstrukcióik, alapelveik, célkitűzéseik ellen alig lehetett ellenvetést tenni, — ma ezen a téren, sajnos, határozott hanyatlást kell megállapítanunk!

Előbb a büntetőjogi tárgyú törvények valamely határozott jogiavnak, például a magántulajdonnak, vagy emberi életnek, vagy a testi biztonságnak megvédését célozták

Legújabbban az európai törvényhozások a büntetőjogi tárgyú törvényeknek hosszú sorozatát alkották meg, amelyek akárhányszor nem kifejezetten jogiavnak védelmét tartják szem előtt, hiszen gyakran még ezen jogiav megállapítása is nehéz vagy megoldhatatlan feladat volna, — hanem ezek a törvények inkább tényeket, tényállásokat vonnak büntetőjogi szankció alá. Teszik ezt azért, mert lehetetlen vállalkozás volna

meghatározni ama jogot vagy javat, amelynek védelmét célozzák.

Egyes törvényhozások hoztak törvényeket a fennálló társadalmi rend, a pénz értékének megvédése céljára.

Kérdjük, mi e példák esetében a megvédendő jogjav? Számos esetben lehetetlen erre a kérdésre pontos feleletet adni.

Ezek a törvényhozási intézkedések a szerencsétlen viszonyok kény szerhatása alatt gyakran nem jogjavitakot védnek, hanem bizonyos tényeket és tényállásokat helyeznek büntetőjogi szankció alá. Ami elméleti szempontból teljesen helytelen eljárás! Mert jogbizonytalanságot szül.

Ha a törvényhozási alkotásokban is bizonyos tudományos megnyilatkozásokat vélünk látni, — aminthogy az Északamerikai Egyesült Államok egységes büntetőtörvénykönyvének előkészítésére kiküldött bizottság munkásságaién is tudományos meggyőződések visszatükröződését láttuk, — úgy nem mellőzhetjük el az ezekre való reámutatást sem!

És ezen törvényhozási alkotásoknak következményei is arról tesznek bizonytságot, hogy az általunk e tárgyban emelt kifogás alappal bír!

A német Bundesrat már 1917 január 18-án arra kényszerült, hogy meghozza és kibocsássa ama az irodalomban és elméletben sokat megvitatott rendeletét, hogy amennyiben valaki cselekménye jogellenességről nem tudott, úgy az eljárás ellene beszüntetendő.

Ha a törvényhozási alkotások nem jogjavitak megvédését célozzák, hanem bizonyos emberi magatartásokat, tényállásokat helyeznek büntetőjogi szankció alá, úgy bajos dolog a határesetekkel járó fokozott bizonytalanságot, igazságtalanságokat és méltánytalanságokat elkerülni.

Ezt ismerte fel és ezzel számolt a német Bundesrat akkor, amidőn a most idézett rendeletét hozta meg.

De még az ilyen intézkedés sem tud a jogelméleti szempontból nem eléggé elítélhető jogbizonytalanságnak teljesen gátat szabni.

IV. A mondottak során meggyőződhetünk arról, hogy az amerikai büntetőjogtudomány nagy részben más problémák tárgyalásával foglalkozik, mint az európai tudomány.

Akaratlanul is kell, hogy felmerüljön előttünk az a kérdés, hogy vajjon az európai büntetőjogászok felesleges munkát végeznek-e, — és hogy vajjon az amerikai büntető jogtudomány valóban nélkülözni tudja-e mindama fontos, kiváltképpen jogi jelleggel bíró problémák tisztázását, amelyekre az európai szakemberek munkájuk oroszlánrészét fordítják?

Úgy véljük, hogy mindkét kérdésre nemmel kell válaszolnunk!

Amerika nagyobb jelentőséget tulajdonít gyakorlati kérdéseknek és ennek folyományaképpen inkább olyan problémákkal foglalkozik, amelyek szorosabb és közelebbi összefüggésben állanak a mindennapi élettel és ezeket nem dönti el olyan absztrakt és nagy általános szempontokból, amint ezt az európai büntető jogtudományban tapasztalhatjuk,

Amerika inkább a részletekre, azok tisztázására, egyes felmerülő esetekre, konkrétumokra, ahogy ők mondják; casesekre helyezi a súlypontot. De ennek következtében gyakran úgy járnak, mint az a sebész, aki sajnálja a fáradságot, hogy a sebkezeléssel általánosságban foglalkozzon; úgy véli, hogy elegendő lesz külön elsajátítani mindazokat az ismereteket, amelyek az egyes esetekben: az emberi fejen, a nyakon, a törzsön, a karokon levő sebek kezelésénél és gyógyításánál szükségeseknek. Végeredményben aztán annak ellenére, hogy több fáradságot vállal magára, mégsem fogja a felmerülő problémákat magasabb, általánosabb szempontokból megtárgyalva látni; és ezenfelül sok felesleges munkát végez és akárhányszor ugyanazt a kérdést ismételtelen tanulmányozni kényszerül azért, mert munkájában nem halad rendszeresen.

Ha összehasonlítjuk például Bishop és Liszt büntetőjogi kézikönyveinek tartalmát és terjedelmüket, úgy állításunkat meggyőzően igazolva és bebizonyítva láthatjuk.

Az ilyen módszerei kérdések eldöntésénél sohasem szabad szem elöl téveszteni azt, hogy ha sikerült helyesen megállapítani valamely általános alapelvet, úgy ennek kapcsán és ennek segítségével a részletek tisztázása, a részletkérdések és egyes konkrét esetek elbírálása már nem fog nehézségekbe ütközni.

Ezt kellene szem előtt tartani az amerikai büntető]ogtudománynak a most érintett módszerei kérdések elbírálása során!

Ezekkel kapcsolatosan azonban nem mellőzhetünk el egy kifogást, amely méltán emelhető egyes európai büntetőjogi írókikal szemben! Tudniillik, hogy közülük, főleg a németek közül többen a túlzott spekulációra, a mesterkelt konstrukciókra, ezeknek a túlzásba vitelére mutatnak nagy hajlandóságot!

Már meglehetősen a gyakorlati követelmények által szabta szempontok és a spekuláció közti határterületeken mozog Mayer Max Ernstnek egyébként gondolatokban rendkívül gazdag, az anyagi büntetőjog általános részét felölelő kézikönyve; amely sok tekintetben új és felette eredeti gondolkozásról tesz tanúságot.

S hasonló kritika érheti a németek dogmatikai irányzatának fejedelmét, a nemrég elhalt Bindig Károlyt, aki a normaelmélet kifejtésével és megalapozásával öt vaskos kötetben foglalkozott.

Ellenben már a legteljesebb, a legmerészebb spekuláció mezejére lépett Sauer Wilhelm: *Grundlagen des Strafrechts* (Berlin, 1921.) és *Grundlagen des Processrechts* (Berlin, 1919.) címen megjelent műveivel.

Hogy az amerikaiak — a gyakorlati élet szempontjainak túlbecsülése folytán — a túlzott spekulációnak eme mesgyéjére lépni nem hajlandók, ezt teljesen értjük és felfogásukat osztjuk.

Végezetül bizonyos tanulságokat akarunk fejtegetéseinkből leszűrni !

Ez a tanulság az volna, hogy a büntetőjogászok mindkét csoportja, akiknek munkásságát összehasonlítottuk, — egyaránt tanulhatna és okulhatna a másik csoport eljárásából!

Az amerikaiak tanuljanak több rendszerességet, nagyobb elmélyedést és a problémák megtárgyalásánál való nagyobb elvontságot.

Másrészt azonban az európai büntetőjogászok is okulással forgathatják az amerikaiak szellemi termékeit: a gyakorlati élet szempontjából jelentősebb kérdések nagyobb értékelését láthatják és — a németek egy szellemes jogászának: Fuchs Ernst kitételével élve — a „Konstruktive Jurisprudenz Gemein-schädlichkeiten“⁽¹⁾) jellegeről győződhetnek meg!

*) Lásd: Fuchs Ernst-nek *Die Gemein-schädlichkeit der konstruktiven Jurisprudenz* címen (Kalsruhe, 1909.) megjelent munkáját!

II.

A magyarországi bolsevizmus és annak büntetőjogi tanulságai.

I. Magyarországon a proletárdiktatúra 1919. évi március 21. napjának délutáni 5 órájától ez év augusztus hó 1. napjának délutáni 4 órájáig tartott.

Már a proletárdiktatúra előzményei és megalakulásának módja is jellemző az egész rendszerre.

A tanácsköztársaságnak legfontosabb szerve: a kormányzótanács március 21-én a fogházban alakított meg; ugyanott történtek a szükséges megállapodások a magyar tanácsköztársaság lelkével: Kun Bélával is.

Emellett azután reménykeltő következtetéseket lehetett vonni az új rendszer első tényeiből is; abból, hogy az első dolguk volt a börtönből kiengedni az elítélt gyilkosokat, rablókat és tolvajokat. Egy későbbi, április 17-rki rendelet azután ezen intézkedésnek legális formát is igyekezett adni és azt azzal indokolta meg, hogy „meg kell menteni a büntetéstől azokat, akiket a régi rend csupán a kapitalizmus érdekében állított a büntetőbíróságok elé”. De bizonyára elősegítette ezt az intézkedést az a körülmény, hogy maga Kun Béla is sikkasztás miatt vád alatt állott.

Ennek megfelelően azután a tanácsköztársaságnak úgyszólván kormányprogrammjává lett a fennálló rend teljes felforgatása, a tisztességes elemek sanyargatása és az egyéni jogok és a közszabadság ellen intézett állandó terror, mint a kisebbség uralmának egyik leghatásosabb eszköze.

Bármennyire fokozottabban is nehéz feladat a közelmúlt eseményeit .méltatni,¹⁾ mégis megkísérelni akarjuk a magyar

*) Jelen sorok írója azért is merte megkísérelni, hogy hazánk története ezen szomorú szakának büntetőjogi vonatkozásait vázolja és méltassa, mert lezajlásuk idejében megszállt területen — Pozsonyban — tartózkodván, távolabbi szemszögből figyelhette az eseményeket.

bolsevizmus büntetőjogi vonatkozásainak ismertetését és ezeknek kráninalpolitikai szempontból való méltatását.

IL A tanácsköztársaság exponenseinek tényeit, már amennyire bennünk büntető jogi szempontból érdekelnek, — aszerint amint más-más büntetőjogilag védett javukat sértettek, a következően csoportosíthatjuk:²⁾

Mint a terrornak, a megfélemlítésnek egyik fegyverét használták kezdetől fogva a túszszedést. Már március 24-én tartóztatták le Wekerle Sándort, aki Magyarországnak háromszor miniszterelnöke és mindig liberális felfogású volt és aki akkor 72. életévét már meghaladta. A túszoknak száma azután főleg olyankor nőtt meg, amidőn a tanácsköztársaság vezető emberei pozíciójukat ingadozni látták; ilyenkor a polgári osztály megfélemlítése végett újabb és újabb túszokat szedtek. A bolsevizmus megszűnéséig a túszok sorába került még egy főherceg, még egy volt miniszterelnök, egy egész sor volt miniszter, számos vezető politikus, magasrangú katonatiszt, egyetemi tanár, magasabb rangú bíró és közigazgatási tisztviselő, ügyvéd és mint a kapitalizmus 'tipikus képviselői: számos bankigazgató, gyáros, földbirtokos és nagykereskedő; azután az arisztokrácia és a püspöki karból is szedtek több túszot; hasonlóan a szellemi élet kiválóságai, az írói világ köréből, valamint az újságírók közül is került ki egy sor áldozat.

Egyedül a Budapest mellett Kőbányán levő Országos gyűjtőfogházban fordult meg vagy 489 mint túsz letartóztatott egyén; de ez távolról sem képezi az összesek számát. Mert

²⁾ A tanácsköztársaság tényeit lerögzítő, az e materiát ismertető és feldolgozó irodalomból a következőket használtuk, belőlük vettük és állítottuk össze a büntetőjogi szempontból jelentős tényadatokat; és pedig: A bosevizmus Magyarországon, szerkesztette Gratz Gusztáv, Budapest, 1921. — A proletárdiktatúra Magyarországon, szerkesztette Huszár Károly, Budapest, 1920. — Kóbor Tamás; A bolsevizmusról a bolsevizmus alatt, Budapest, 1919. — Oláh Gusztáv: Politikai pszichopathák, Budapest, 1922. — Szabó László: A bolsevizmus Magyarországon, Budapest, 1919. — Szász Károly: Emlékezés a vörös uralomra, Budapest. — Tormay Cecilé: Bujdosó könyv, II. kötet: A proletárdiktatúra, Budapest, 1922, — Váry Albert: A vörös uralom áldozatai Magyarországon, Budapest, 1922. — Aktenstücke aus dem Archiv ungarischer Gerichtshöfe über die Prozesse einiger Kommunisten, 1919—1920. merausgegeben durch das kgl. ung. Justizministerium, Budapest, 1920.

hiszen a rendőrségi fogházban, a parlament helyiségeiben és másutt is helyezték el a túsók gyanánt letartóztatott befolyásosabb polgárokat.

Hogy a túszszedés a megfélemlítés hatásával fokozottan járjon, erről többféle módon gondoskodtak. Fogságuk ideje alatt állandóan terrorizáltak áldozataikat; őket küszöbön levő kivégzéssel ijesztgették, e célból a „vesztőhelyre” vezették, ott várakoztatták, majd azután közbejött akadályokra hivatkozva ismét celláikba vezették őket vissza, Azonban nem érték be egyedül az ilyen ijesztgetéssel. A tényleg leölt túsók meggyilkolását, felakasztását, agyonlövését a zárkák közelében hajtották végre, hadd hallják a többiek a lövéseket és a haldoklók nyögéseit. A kivégzés réme nemcsak állandóan ott lebegett a túsók feje felett, hanem — amint erre még visszatérni fogunk — számos emberélet is esett áldozatul részben a túszszedés közben, részben a fogság idejében. így például Návay Lajost, a magyar képviselőház volt elnökét, aki mindig liberális ember volt, Makón tartóztatták le és az onnan Budapestre való felhozatala közben Kiskunfélegyházán ölték meg két társával együtt. Idősb és ifj. Hollán Sándor államtitkárokat pedig budapesti lakásukról való bekísérés közben lőtték agyon a Lánchíd mellett és holttesteiket a Dunába dobták. Hogy az ilyen esetekről gyorsan elterjedt hírek milyen hatással voltak, elképzelhető.

Emellett azután a túsokkal való bánásmód is elég durva, étkezésük moslékszerű volt.³⁾ Csak később volt e téren némi javulás észlelhető. A bolsevikiek börtönügyi viszonyaira különben eléggé jellemző az a körülmény, hogy az Országos gyűjtőfogház vezetőjét egy előbb ugyanott fogvatartott bolsevista fegyencsel ellenőriztették.

Hogy azonban a tanácsköztársaság szervei között voltak olyanok, akik ezekkel a véráldozatokkal nem érték be, mutatja Surek János „elvtárs”-nak a központi kormányzótanács május 2-iki ülésén előterjesztett, de el nem fogadott ama indítványa, hogy az összes polgári túsokat le kellene ölni.

És sajnos, be is kell számolnunk egyéb még sokkal szomorúbb tényekről!

³⁾ A túsokkal való bánásmód tekintetében sok érdekes adatot találunk Szász Károlynak említett munkájában.

A nem-proletár osztályhoz tartozó egyének élete a kommunizmus alatt semmibe sem vétetett; a csőcselék és a terroristák kényére, kedvére volt bízva. Tűzszedés közben, állítólagos ellenforradalmi magatartás címén, de egyébként is az ártatlan emberek hosszú sorát gyilkolták le minden ok és a büntetésre hárul minden következmény nélkül. Jellemző e tekintetben például az az eset, hogy amidőn Major István vörös őr Budapesten a Hűvösvölgyben egy 16 éves gyermeket állítólag azért, mert engedély nélkül fát szedett, agyonlőtt, az erről szóló feljelentést egyszerűen irattárba helyezték.

A proletárdiktatúra körülbelül négy és fél hónapos uralma alatt megállapíthatólag 587 egyént gyilkoltak le.⁴⁾ Ez a szám azonban távolról sem teljes; mert hiányzanak belőle a trianoni békeszerződés által elszakított területeken meggyilkoltaknak valamint azoknak neve, akik kétségbeesésükben öngyilkosokká lettek vagy az elszenvedett bántalmazások folytán haltak el utóbb és akiket a vörös parancsnokok a harctéren vagy az ellenforradalmi harcok során öltek meg; ezek száma is bizonyára több százra rug!

Szükségesnek tartjuk a helyzet jellemzésére még reámutatni arra is, hogy a tanácsköztársaság legvérengzőbb kreatúrája, az utóbb öngyilkossá lett Szamuely Tibor, egy degenerált riporter, aki a proletárdiktatúra kikiáltásakor a csőcselék számára három napi szabad rablást követelt, egymaga száznál több ártatlan polgárt gyilkoltatott le ötletszerűen; és hogy egyedül Bergfeld Izidor terrorista körülbelül 160 embert gyilkolt le, akik közül vagy hatvanat a budapesti Marx-laktanya (Üllői-úti Mária Terézia-laktanya) sütökemencéjében elégetett.⁵⁾

Egy másik, talán a legváltozatosabb képét mutató sorozata a bolsevista-bűncselekményeknek a magántulajdon ellen irányult! Lássunk ezekből is néhányat!

⁴⁾ A leggyilkoltak pontos névsorát, az egyes esetek egyéb adataival együtt Váry Albert idézett munkája tartalmazza. — Lásd e tárgyban még Aktenszüke stb.

⁵⁾ Jellemző volt különben e tekintetben Weisz Fülöp Lenin-fíúnak (terrorista) Leinberkovits Jenő százados ellenforradalmárnak 1919 június 24-iki legyilkolása után tett és közismertté vált ama kijelentése, hogy „ha az elvről (t. i. a bolsevik elvről) van szó, úgy egy pár száz hullá az nulla”.

Ezen visszaéléseknek egy része hatósági intézkedés formájába burkoltatott. Így rövidebb idővel a proletárdiktatúra uralomra jutása után elrendelték az üzletek bezárását és a készletek leltározását azzal, hogy utóbb az ezen készletek elárulásából eredő jövedelem a bankokba küldendő, ahonnan azt a kormány tetszése szerint igénybe veheti; a kiárulásnál a főelv persze az volt, hogy csak proletár vásárolhasson és pedig többnyire áron alul!

Ilyen hasonló tendenciájú intézkedést tett a kormányzótanács március 28-iki XVI. sz. rendeletében, amelyben az aranytárgyak és mindennemű ékszerek árulásával foglalkozó üzletek igénybevételét mondta ki; bár ezen értéktárgyak beszo­l­gá­l­ta­ta­sa megtörtént, az értékesítésükre már nem kerülhetett sor a tanácsrendszer bukása következtében.

Hasonlóan igénybe vettek a szállítási vállalatoktól körülbelül 300 bútorszállító kocsit.

A tanácsköztársaság uralmának első napjaiban, március 23-án kelt rendeletben pedig az összes bankbetétek zárolását mondták ki azzal a szándékkal, hogy azokra a tanácsköztársaság kormánya tehesse rá kezét; szerencsére erre sem volt már elegendő idejük!

Azonban nem érték be az ilyen, a részletek tekintetében tett intézkedésekkel! Mindjárt a március 21-iki kiáltványban kimondta a tanácskormány a nagybirtokok, a bányák, a nagyüzemek, a nagybankok és a közlekedési vállalatok teljes szocializálását. Bár ezen első intézkedésük arra a hiedelemre adhat tápot, hogy csak a nagytőke köztulajdonná tételét mondják ki, utóbb a fejleményekben minden vállalat, lett legyen az kicsi vagy nagy, termelő vagy elosztó, ipar vagy kereskedelem: „köztulajdonba” ment át.

Ezen kormányintézkedések formájába öltöztetett, lényegileg a magántulajdont mélyen sértő intézkedések mellett azonban még egyéb módon is, hatósági intézkedés szinlelése nélkül, a magántulajdont súlyosan sértő események története. Hogy csak néhányra mutassunk rá, az üzletek, így például a bútorkereskedések készleteinek lefoglalása és olcsón való kényszerű kiárítása a proletároknak bútorokkal való ellátását célozta és tényleg eredményezte is.

Hasonló eredménnyel jártak a lakásrekvirálások is. Az úri palotákba és lakásokba bekvártélyozott proletárok csak túlhamar az ott talált dolgok tulajdonába helyezték magukat és azokkal mint a sajátjukkal rendelkeztek; az utcákon minden elképzelhető dolgot lehetett kapni . . . „Valódi lopott áru” কিনálta holmiját az utcai árus. „Olcson adhatom, mert nincs üzemköltség, mindent magam loptam!” Kéz alatt igen jó bútordarabokat lehetett kapni, melyek az elkommunizált palotákból származtak. Így történt azután, hogy zongorákat gyári munkások részére foglaltak le; például József főherceg zongoráját a tanácsköztársaság bukása után Kispesten találták meg egy proletárcsaládnál.

A lakásrekvirálások mellett azután még olyan kormányintézkedés is történt, hogy a proletárgyermekeknek joga van a burzsoá fürdőszobáját használni; sőt mi több, a burzsoá köteles fűtőanyagot, törülközőruhát és szappant is szolgáltatni.

Hogy ezen a büntetőjogszabályok egész sorozatába ütköző cselekmények mellett a polgárság eszmei javait sem kímélték meg, talán kiemelésre sem szorul!

Mégis a tanácsköztársaság irányadó szerveinek főfigyelme arra irányult, hogy hatalmukat lehetőleg megszilárdítsák, minden a tanácsköztársaság ellen irányuló „ellenforradalmi” tevékenységet csirájában elfojtsanak. Mindjárt a tanácsköztársaság (megalakulásakor, március 21. napján kiadott: Mindenkihez! intézett kiáltványban halállal fenyegették meg az „ellenforradalom banditáit”.

Az ellenforradalmi mozgalmak ellen irányultak az u. n. forradalmi törvényszékek is, amelyek összesen 127 helyen alakították meg. Az előttük „letárgyalt” leggyakoribb „bűncselekmények” a tanácsköztársasággal szemben való engedetlenség, a tanácsköztársaság megsértése, ellenforradalmi kijelentés, rémhírterjesztés a tanácsköztársaság sérelmére. Az előttük lefolyt „eljárás” jellemzésére csak annak megemlítésére szorítkozunk, hogy az ügyvédnek burzsoá védelme érdekében való fellépése és eljárása már magában ellenforradalmi tevékenységnek tekintetett. Hasonlóan bírálták el, ha tanú burzsoá érdekében jelentkezett vallomástételre. Az érvényes büntetőtörvényt vagy éppen nem, vagy csak annyiban vették figye-

lembe, amennyiben a cselekmény a proletárosztályhoz tartozó egyén érdekeit sértette; ha a cselekmény a polgári osztályhoz tartozót sértette, bűncselekményt nem láttak fennforogni. Bármilyen cselekményre szabhattak halálbüntetést és e tekintetben a hozzájuk kirendelt politikai megbízottaknak volt döntő utasító szava; a hátrahagyott pár soros tárgyalási jegyzőkönyvek tesznek tanúságot minden indokolás nélküli: „golyóáltali halál”-büntetésekről; így azután a tanácsköztársaság szervei által elkövetett gyilkosságoknak egy része tényleg az ilyen forradalmi törvényszéki ítéletek végrehajtásából vette eredetét. Mégis a legvéresebb és legborzalmasabb bűncselekményeket a terrorista különítmények, elsősorban a már említett Szamuely Tibor vezetése alatt működött különítmény követte el. Talán nem túlzás az az állítás, hogy ennek köszönhette a tanácsköztársaság leginkább uralmának aránylag elég hosszú voltát. A kisebbség zsarnoki uralmának biztosítására ez fejtette ki a leghatasosabb terrort.

Budapesten ezt a célt szolgálta Cserni József volt tengerész terrorcsapata, amely körülbelül 200 főnyi önként jelentkezett, erős fizikumú, elszánt, vakmerő és mindenre kész emberből állt. 24 autó felett rendelkezett; tanyájuk a Teréz-körülí Batthyányi palotában volt, ahol több vagon muníciót, ágyukat, gépfegyvereket — még a palota tetőzetén is — helyeztek el. Bár az entent missziók ezt az alakulatot feloszlatták, utóbb működésüket más címen, mint politikai nyomozók folytatták. Ezen az alakulaton kívül volt még több vidéki terrorcsapat is. Mint ilyen jött számba mindenekelőtt a kegyetlensége révén hírhedt Szamuely Tibor „halálvonata”; ez a 40—50 emberből álló hóhércsapat podgyász, két szalon, étkező és négy I. osztályú Pullmann-kocsiból álló vonaton tette körutait az országban; végigszáguldották az egész országot és ahol megjelentek, kíméletlenül kivégezték az útjukba került ártatlan embereket; így Szolnokon 30, Kalocsán 20, Dunapatajon 61 embert öltek le; e hóhércsapat tagjai közül egyesek bizonyítottan 17, 18, sőt Sturz Károly egymaga 49 embert akasztott fel Szamuely egyetlen kézlegyintésére. Legyilkolásuk előtt a legtöbb esetben még a legkegyetlenebbül meg is kinozták áldozataikat. Az egész országban körülbelül ezer terrorista garázdálkodott.

Eljárásuk és kegyetlenségük jellemzésére csak arra utalunk, hogy akárhányszor arra kényszerítették áldozataikat, hogy maguk tegyék nyakukba az akasztásra szánt kötelet; azzal felküldték őket a létrára és amikor aztán lábuk alól kirántva a kötél elszakadt, ezt a procedúrát addig ismételték, amíg az mégis csak célhoz vezetett; a felakasztott áldozatokat pofozták, gyalázták, negyedórás függés után levették és amikor a szerencsétlenek a földön még vonaglottak, rohamkéssel és szuronyokkal összeszurkálták őket; ilyenképpen bántak el például Menkina János csendőrezredessel. Áldozataikat kirabollak, még ruházatuktól is megfosztották; sőt vannak feljegyzések arról, hogy a meztelen hullák hasát kétoldalt felhasználhatták és az altest tatózó nyílásába dugták a legyilkoltak kezét „hadd szorongassa a kéz a belek bugyellárisát” — ahogy azt az itt szerephez jutott Iczigovics kievi orosz hóhér szerette mondogatni.⁶⁾

Elképzeltető, hogy az ilyen eseményekről szárnyra kelt hírek milyen hatással voltak. Emellett aztán a proletároknak polgári családotknál való erőszakos belakoltatása, az élelmszer jegyek megvonása által és még számtalan más módon is félemlítették meg a polgári osztályt.

III. A most említett tényeknek, a tanácsköztársaság hivatalos szerveinek és egyéb szereplői magatartásának büntetőjogi elbírálása nehézségekbe nem igen ütközik.

A személyes szabadságnak sanyargatással járt megsértését, az ember élete, testi épsége, és a vagyon elleni különféle deliktumokat, valamint a magánlaksértés bűncselekményeit merítik ki mindenekelőtt a jelzett tényálladékok. Aránylag csekély lesz ama cselekményeknek száma, amelyek büntetőjogi elbírálása és minősítése nehézségekbe ütközne!

Ilyen büntetőjogilag bajosan minősíthető cselekmények azok, amelyek az államgazdaság és a társadalmi gazdasági élet tökéletes dekompozícióját célozták. Így hogy a népbiztosok költségvetés és minden felhatalmazás nélkül pazarolták el a köz millióit, saját önző céljaik mellett a világforradalom előkészítésére is. Magyarországnak 4.8—5 milliárd — 1919.

⁶⁾ Lásd erről a Huszár Károly szerkesztésében: A proletárdiktatúra Magyarországon — címen megjelent munkában Pékár Gyula dolgozatát a 137. oldalon.

évi értékű — koronájába, tehát körülbelül százhetven millió dollárjába került a szovjetgazdálkodás az állampénztárban 1919 márc. 21-én talált és a bankoknál az állam számára akkor elhelyezve volt pénzek eltulajdonítása folytán, valamint az állam nevében az osztrák-magyar banknál felvett kölcsönökből kifolyólag. Továbbá hogy a bankbetéteket letiltották és azokból csak 10%-ot, de legfeljebb csak 2000 koronát kiadni engedtek; és hogy a házak jövedelme felett is mint közvagyonnal rendelkeztek. Bár azt hangoztatták, hogy a kapitalisztikus gazdasági renddel járó ellentéteket akarják leküzdeni, — e helyett az emberiséget a legkíméletlenebb terror minden eszközével valóságos rabszolgaságba döntötték.

Csak látszólag teszi nehezebbé ezeknek elbírálását az η körülmény, hogy sok tényt látszólag legalis formába öltöztettek, így hogy a forradalmi törvényszékek ítéletei teljesen ártatlan emberek legyilkolására törvényes jogcímül szolgáltak.

Egy másik büntetőjogi szempontból különösen érdekes kérdés az, hogy vajjon lehet-e a bolsevizmus során elkövetett bűncselekménynek tetteseiben normális embereket látni? Reámutattunk már arra, hogy akárhányat közülük a legvéresebb bűncselekmények hosszú láncolata terhelte. Ezek nem voltak kivételes eseteknek mondhatók. A már említett Cserni József bűnyügyének tárgyalása során nyert bizonyítást az, hogy a terroristák legtöbbször 4, 5, sőt 7, 8 gyilkosság végrehajtásában való részvétet terhelte; de gyakoriak azok az esetek, amikor egyes terroristák még sokkal nagyobb számú ártatlan polgárt öltek meg; amint a már említett Sturz Károly; vagy amint Kohn-Kerekes Árpád is 18 gyilkosságot ismert be.

Ha ezen büntettesek legnagyobb része beszámítható is volt, tagadhatatlanul volt közöttük sok degenerált is. „Félreismert zseni”, félművelt és tökéletlen, részben pszichopothikus zavarokban szenvedő egyén. Önmagukban romantikus embereket véltek látni. A bőrkabátos, mindig frissen borotvált Leninfiúk mintha csak a mozi vásznáról léptek volna a terror szolgálatába; külső megjelenésben is valamely híres betörő szerepét, a moziszínész eleganciáját utánozni (törekedtek).

Mégis legnagyobb részük leggonoszabb ösztöneiktől: irigységtől, gyűlöletől, hatalmi szenvedélytől és (zsákmányolást

kedvtől vezéreltetek. Hogy a legtöbb ezzel, magatartásuk következményével és a rájuk nehezedő felelősséggel teljesen tisztában volt, azt legjobban illusztrálja az az eset, hogy amidőn a kommunizmus végét járta, a Budapest melletti lipótmezei állami elmeógyógyintézet egyik főorvosát látogatta meg az egyik népbiztos azzal, hogy szeretné magát az intézetbe felvételni, mert olyan különös „félelemérzetei” vannak.⁷⁾

Érinteni óhajtjuk azt az elbírálást is, amelyben utólag a büntetőtörvénykönyv alapján eljáró magyar bíróságok ezeket a bűncselekményeket részesítették. A kommunizmus majdnem 4½ hónapos uralma után körülbelül 70.000 ember ellen indult meg a büntető eljárás és körülbelül 15.000 ember került előzetes letartóztatásba. Bíróságaink körülbelül 6000 embert ítélték el, körülbelül 2500-at mentettek fel; a többivel szemben, részben kegyelem folytán, az eljárás megszűnt. Ha még hozzátesszük, hogy a 6000 elítéltből vagy 2000 szintén kegyelmet kapott, 300-nál többet pedig az oroszoknak kellett kiadnunk, hogy az ott hadifogságban sínylődő véreinket kikapjuk, s ha hozzátesszük, hogy a bírói ítéletek alapján kivégzettek száma alig haladta meg az 50-et, s végül hogy 1922 december hava táján már csak 400 kommunista elítélt ült a letartóztatás! intézetekben, — úgy méltán mondhatjuk, hogy a bűnvádi üldözés viszonyítva az átélte borzalmakhoz mértéket tartott. Különösen ha szemügyre vesszük a más nemzetek történetében lejátszódott hasonló események utójátékát. Így a francia 1871. évi kéthónapos kommun után körülbelül 17,000 embert lőttek agyon, vagy 50.000 egyént tartóztattak le és körülbelül 100.000 ember szökött a külföldre a megtorló lépések elől.⁸⁾

IV. A jövőre nézve büntetőjogi szempontból azt a tanulságot vonhatjuk le, hogy az állami és társadalmi rendnek alapjaiban valló illetén felforgatása csak kellő előkészítés mellett lehetséges. Nálunk 1918 októbertől kezdve, de bizvást mondhatjuk, hogy jóval előbbi időpont óta tudatosan készítették elő Károlyi Mihály gróf és társai a talajt a bolsevizmus számára.

⁷⁾Lásd Oláh id. m. 4. old.

⁸⁾ A vonatkozó franciaországi adatokat lásd Brandes Györgynek Korok, Emberek, írások címen megjelent művében, a Clemenceauról szóló fejezetben.

Amely állam történeti időkben az ilyen szomorú emlékü eseményeket elkerülni akarja, annak arra »kell törekednie, hogy már csirájában fojtson el az ilyen mozgalmakra és társadalmi dekompozícióra irányuló mindennemű törekvést: a bolsevizmusnak a sajtó, röpiratok, plakátok, előadások útján nyíltan, leplezetten és titkosan üzött propagandáját, amelyeket az Oroszországból hazakerült és ott elindításuk előtt kellően instruált hadifoglyok egy töredéke is előmozdított.

Ahol lehetővé válik a tekintélynek rendszeres lerontása, a közügyek intézése anódjának, a felelős államférfiaknak ilyen célból való állandó elgáncsolása, ott lényegesen könnyebb közhangulatot teremteni az ilyen felforgató mozgalmakra. Úgy véljük, hogy a bolsevizmus közöttünk már jóval hamarabb lappangott, mint mielőtt annak vezérei: Kun Béla és társai a távoli Oroszországból hazakerültek. Ők a talajnak számukra hazaérkezésük «előtt való előkészítéséről jó eleve gondoskodtak.

Az ilyen eseményeknek a jövőben való meggátolása végett tehát a legfontosabb a talajnak ilyen irányban való előkészítését jó eleve megakadályozni.

Ezenfelül azonban még egy preventív intézkedések szükségét is látjuk!

A bolsevizmus valóraváltása csak az ilyen célra való szervezkedés útján volt lehetséges. Ez a szervezkedés részben titokban, de részben más, megengedett célokra keletkezett egyesületek és testületek keretében is történt. Az egyesületeknek ilyen szempontokból való szigorúbb felügyelete és ellenőrzése és nem legutoljára az egyesületek büntetőjogi felelősségének elfogadása is egy módja és eszköze volna a bolsevisztikus törekvések elleni küzdelemnek.

Ezenfelül az anarchizmus propagálására és terjesztésére irányuló mozgalmak megakadályozása, az anarchista büntettek fokozottabb büntetőjogi felelősség és szigorúbb büntetés alá való helyezése is egy állomás volna azon az úton, amely a bolsevisztikus világpropaganda és felforgatások mellőzésére vezetne.

Továbbá pedig a hatóságok működésének és tekintélyének fokozottabb büntetőjogi védelme is kívánatos volna.

Természetszerűen nem szabad szem elől téveszteniünk azonban azt sem, hogy az ilyen események bekövetkezése első-sorban az általános politikai helyzettől függ.

A francia 1871. évi példa s Magyarország szomorú esete is eléggé mutatja, hogy a veszített háborúk utáni végzetes történeti idők kedveznek mindenkéfelett ilyen szerencsétlen fordulatoknak!